No 1938

DE TIJD.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

Deze Courant verschijnt te Amsterdam, Dagelijks, behalve des Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is *f* 5,00; voor de buitensteden *f* 6,00; franko door het geheele Rijk. *Brieven, Gelden,* enz. franko te adresseren aan het Bureau dezer Courant.

DONDERDAG, 8 SEPTEMBER.

Advertentien van *Zes* regels en daar beneden worden tegen *f* 1,00 geplaatst; meer dan *Zes* regels tegen 15 cents de regel. — Voor alle advertentien wordt bovendien 35 cents zegelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

AMSTERDAM, 7 September.

Het kost der goede *Amsterdamsche* veel aan 't schrijven te komen; maar neemt zij eens een enkele maal de pen in handen — dan beteekent het nog niet veel! Onze lezers zijn daarvan ten volste overtuigd. Zoo dikwijls de eerzame oude iets van zich deed hooren, hebben wij het ons ten pligt gerekend aan hare woorden niet slechts een plaatsje in onze kolommen in te ruimen, maar ze ook met eenige uitvoerigheid te bespreken. Met welk gevolg? Met dit gevolg, dat wij altijd de *Amsterdamsche* verzoeken moesten hare beweeringen nog eens in ernstige overweging te nemen, of zij zoo doende soms tot de overtuiging mogt komen bij hare eerste beschouwingen den bal totaal misgeslagen te hebben. Hielp het wat? Werd ten minste ons verzoek in konsideratie genomen? Helaas, en, wat het ook ons gevoel kosten moge, bekennen wij het maar, in den regel schijnt de *Amsterdamsche* zich te gedragen, alsof wij haar niets verzocht hadden. Wel immers maakt zij zich dan, wanneer wij haar zeggen dat zij het mis heeft, van tijd tot tijd ernstig knorrig en dan vaart zij niet heel veel verbolgenheid tegen ons uit; met eenig antwoord echter verwaardigt de hooghartige ons nimmer en nooit heeft zij nog blijk gegeven, van nu eindelijk ten minste een ander standpunt te hebben ingenomen dan dat der April-beweging.

Wil men van de tenaciteit, waarmede zij zich handhaaft op dat standpunt, eenig bewijs? Men leze dan haar hoofdartikel in het Nommer van heden, waarvan wij een groot gedeelte hier laten volgen. Het geldt, dit vooraf, de Eerste Kamer:

»Niet dat wij haar met die oppositie op eene lijn stellen, dus zegt zij, haar bezadigd en onbevangen oordeel betwijfelen of haar vatbaar achten voor vreeze, aangejaagd door opgewonden, hartstogtelijke taal, die reeds pleit tegen de zaak tot wier verdediging zij gevoerd wordt; maar het ware niet ondenkbaar, dat de Eerste Kamer een standpunt ter beoordeeling koos, in strijd met dat, hetwelk de meerderheid der natie het ware blijkt te achten; het ware niet ondenkbaar dat zij, juist omdat zij harer roeping: een waarborg tegen overijling te zijn, eene beperking van hartstogten in onrustige tijden, levendig bewust is, zich minder gestemd gevoelde voor eene wet die door velen beweerd, wordt eene gelegenheids-wet, en alleen tegen de Katholieken gerigt te zijn. Maar dit is het ware standpunt niet. De Katholieke Kerk heeft zich eene inrigting gegeven, geheel buiten voorkennis der regering; vandaar ongelegenheid; tegen die ongelegenheid moet worden gewaakt. Het toezigt van den Staat op de kerkgenootschappen, dat gebleken is ongenoegzaam geregeld te zijn, moet worden vastgesteld, en die regeling moet plaats vinden op eene wijze als voegt in een konstitutionelen regeringsvorm; dat is: de regeling moet geschieden niet bij *besluit*, maar bij eene *wet*....

»Het gewigtigste punt betreft art. 5. De afgetreden minister Thorbecke heeft beweerd, dat uit de godsdienstige vrijheid volgde, dat elk kerkbestuur zich vestigen mogt, waar het wilde. Oppervlakkig beschouwd, ligt in dat beweren waarheid; maar wanneer men niet in het afgetrokkene spreekt, maar met de wet voor zich, zal men ontwaren, dat ook hier de vrijheid zooveel mogelijk is gehandhaafd; want de wet bepaalt uitdrukkelijk, dat eene aangewezen plaats van vestiging van eenig kerkelijk bestuur, alleen het *belang van openbare orde en rust*, door het staatsgezag als ongeschikt kan verklaard worden. De eerste verpligting, die eene regering heeft, is, om orde en rust in den Staat te handhaven. De onderwerpelijke wet geeft aan het staatsgezag wat het noodig heeft, om zijne verpligting te kunnen nakomen; zulk eene wet kan, mag en zal niet door de Eerste Kamer verworpen worden, wanneer zij hare roeping verstaat."

Onze lezers zullen ons toegeven, dat het den Moriaan gewasschen zou zijn, heden nog op te komen tegen al de thans tot zonneklaarheid gekomen onnaauwkeurigheden, waarvan de aangehaalde regelen wemelen. Aan welke zijde is opgewonden, hartstogtelijke taal gesproken, aan den kant der oppositie, die met waardigheid de Grondwet en het regt verdedigt, of aan den kant van hen, die eene ongrondwettige wet willen helpen doordrijven, en die op dit oogenblik nog, in eene stad, wegens hare onverdraagzaamheid vermaard, straatliedjes rondventen, waar wij op terug willen komen en waar, uit een grondwettig oogpunt zoo veel op valt aan te merken? De *Amsterdamsche* schermt nog al met de meerderheid de Natie: is het evenwel niet évident, dat die vóór de godsdienstvrijheid en tegen de partij wet is? Of is zij dat niet? De *Amsterdamsche* zelve moet het erkennen, dat de wet »door velen" voor eene gelegenheidswet gehouden wordt en eene gelegenheidswet zal toch wel zijn de wet, door eene tijdelijk bovendrijvende partij aan de tijdelijke legale minderheid geimponeerd!

Naauwelijks te verdragen is het echter wat de *Amsterdamsche* een oogenblik verder schrijft. Zij meent wel op onze inschikkelijkheid rekenen, om nog te durven zeggen, dat de wet is om te waken tegen de ongelegenheid, welke ontstaan is, omdat de Katholieke Kerk zich georganiseerd heeft »buiten voorkennis der regering." Waartoe zou het dienen om voor de duizendste maal die erroneuze voorstellingswijze te wederleggen? Men schijnt van zijne dwaling niet te willen terugkomen. Het zij dan zoo! Doch zij, onder welker inspiratie de *Amsterdamsche* gezegd wordt geschreven te worden, zoude het zich kunnen beklagen, dat hun blad voortgaat in den geest te schrijven als waarin de aangehaalde woorden gesteld zijn.

Ten slotte nog dit en moge het nog eenige, voor dat het *te laat* is, de oogen openen. Volgens de *Amsterdamsche* wordt bij een der meest beteekenende artikelen van de wet de grondwettige vrijheid slechts »zooveel mogelijk" gehandhaafd. Behoeft men nog iets meer om overtuigd te zijn, dat eene zoodanige wet eene schending is der Grondwet?

Is men dan hier met onherstelbare blindheid geslagen en wil men dan hier op den duur de oogen gesloten houden voor het licht der geschiedenis? 't Schijnt zoo! Het doet er niet toe, dat die geschiedenis nog pas van gisteren dagteekent; het doet er niet toe, dat de bezadigste en achtenswaardigste mannen naar haar heenwijzen, opdat men zich aan haar spiegele; het doet er niet toe, dat de waarschuwingen der uitstekendste staatslieden in herinnering worden gebragt, opdat men nog bij tijds erkenne, dat men zich beweegt op den oever van eenen afgrond — niets schijnt te baten en blindelings holt men voort op den weg des verderfs!

Toch willen wij den moed niet opgeven! toch willen wij volhouden te waarschuwen en te vermanen, zoo lang nog het lot van het ook ons dierbaar Nederland niet definitievelijk zal beslist zijn! Wij willen het ons niet te eeniger tijde te verwijten hebben, van, door de verflaauwing van onze stem, hoe zwak die ook zij, tot moedeloosheid hier, tot daden van euvelmoed daar aanleiding te hebben gegeven.

O wilde men, wilde men in waarheid wat Nederland ten heil kan zijn — neen, dan versmaadde men niet langer, maar dan bewaarde men ze in zijn hart, zoo wijze en behartigingswaardige wenken, als in den laatsten tijd gegeven zijn, die, bijv. waarmede de heer van Nispen van Sevenaer zijne voortreffelijke redevoering, den 13 Augustus gehouden, besloot:

»Vergeet het toch niet dat in de tijden van beroering der maatschappij voor weinige jaren de overtuiging algemeen was, dat het de Kerk was van welke alleen men hulp en genezing konde hopen voor de zoo kranke maatschappij. Vergeet niet dat in een naburigen Staat, in Pruissen, het die hoofden der Kerk waren, waarvan velen thans ijveren, die de krachtigste steun waren van den troon en die het gewigt van hunnen invloed bij de bevolking in de waagschaal moesten stellen, om de dynastie te steunen. Vergeet het niet, dat in een ander land het alweder die hoofden der Kerk waren, die het krachtigst optraden voor de aldaar op het felst bedreigde maatschappelijke orde, voor den eigendom, de bezittingen der rijkeren, tegen de door valsche leerstellingen en gebrek op het zeerst geprikkelde driften der massa des volks.

»Vergeet het niet dat de Kerk moet vrij zijn, zoo zij met vrucht die dienst zal kunnen bewijzen, en dat eene gekluisterde Kerk een groot deel van haren moraliserenden invloed op de bevolking mist.

»Vergeet niet dat die tijden zoo verre niet weg zijn en dat, bij den toestand der maatschappij ook in Nederland, de verhouding tusschen de standen niet gunstig is, en onder de lagere zoo talrijke klassen hevige driften woelen tegen de hoogere klassen; dat die maar te ligt bij eene of andere omstandigheid zouden kunnen worden geprikkeld, en dat gij niet weet of niet snel, soms gij naar haren invloed, naar hare hulp zult verlangen. De geschiedenis wordt met hare lessen te spoedig vergeten. Laat mij u herinneren aan hetgeen Guizot in een voor weinig jaren zoo veelgelezen geschrift zeide:

»Dit is een eigenschap van de godsdienst en van de godsdienst alleen, dat zij een woord heeft voor alle menschen, en zich verstaanbaar weet te maken voor allen, voor grooten zoowel als kleinen, voor gelukkigen en ongelukkigen, en dat zij zonder moeite opklimt en afdaalt tot alle rangen, tot alle klassen der maatschappij: Het is een der verwonderlijke eigenschappen der Christelijke organisatie, dat hare dienaren de geheele maatschappij door verspreid en tegenwoordig zijn, dat zij in de nabuurschap leven en der hutten en der paleizen, in dagelijksche en naauwe aanraking met de nederigste en de hoogste betrekkingen, raadgevende en vertroostende tegen alle ellende en alle grootheid.

»De nieuwere maatschappijen moeten de godsdienst niet vreezen of haar natuurlijken invloed op schamperen wijze betwisten; zoo handelende, zou men een kinderachtige vrees openbaren en een noodlottige dwaling. Gij ziet omgeven van eene verbazende en vurige menigte. Gij klaagt dat de middelen u ontbreken om op haar te werken, om haar te verlichten, te besturen, in toom te houden, te matigen; dat gij zelden met haar in aanraking komt dan door ontvangers en gendarmen; dat zij zonder verdedigingsmiddel is overgeleverd aan de leugens en opruijingen van kwakzalvers en demagogen, aan de blindheid en de vervoering hunner eigene hartstogten. Gij hebt overal, te midden dezer menigte, mannen, wier zending en onafgebroken bezigheid het is, om haar geloof te besturen, ze te vertroosten in hare ellenden, ze haar pligt in te scherpen, en ze hoop in te boezemen, die op haar een zedelijken invloed uitoefenen, die gij nergens elders zult aantreffen. En gij zult niet van ganscher harte de hulp dier mannen aannemen? Gij zult u niet beijveren ze in hun taak behulpzaam te zijn? Zij die zoo magtig u te hulp kunnen komen in de ure, juist daar, waar gij nooit doordringt, en waar uwe vijanden, de vijanden der maatschappelijke orde, onophoudelijk heengaan en ondermijnen!

»Twist niet met de godsdienst; vrees niet voor den invloed der godsdienst of voor hare vrijheid, laat haar groot en krachtig zich vertoonen en zich ontwikkelen; zij zal u ten laatste vrede aanbrengen meer dan strijd, en ondersteuning meer dan moeijelijkheden.

»Mijne Heeren, laat mij nog hopen, dat de lessen der geschiedenis, de bittere ervaring, ook hier vroeger verkregen, niet zullen worden vergeten.

»Laat mij nog hopen dat kalmer inzigt moge volgen en verblindheid moge wijken, en dat degenen die thans banden verlangen, opdat anderen daarmede worden gebonden, mogen bedenken dat ook hen die banden later op het allergevoeligst zullen kunnen knellen.

»Laat mij nog hopen dat de rampen zullen worden afgewend die uit de aanneming dezer ongrondwettige wet zullen volgen, tegen welke ik ook mijne stem heb willen verheffen, ter voldoening aan mijnen eed, ter voldoening aan mijn pligt jegens mijn Vaderland."

Aan de *Arnhemsche Courant* ontleenen wij het volgende:

»Art. 5 verdient eenige toelichting.

»De wet is noodig, zegt men, omdat de *behoefte* voor hare bepalingen gebleken is.

»*Behoefte* is dus ook de grond der bepaling omtrent de vestiging van *Synodale vergaderingen.*

»Van den ministeriëlen kant is men tot nog toe in gebreke gebleven één, *één enkel* feit aan te voeren, waaruit die *behoefte* ten aanzien van synodale of andere kerkvergaderingen gebleken is.

»Ook dat behoort dus te worden aangetoond.

»Voorts, wat onder *hoofden* die kerkbesturen vertegenwoordigen verstaan moet worden?

»Bisschoppen zijn dit *niet*.

»De Bisschop *van* Haarlem mitsdien valt er buiten. — Even als die van Breda, 's Hertogenbosch en Roermond.

»Ook de Aartsbisschop is niet het hoofd der Roomsch-Katholieke Kerk.

»Maar er dient zekerheid te zijn, wie daaronder worden verstaan; — opdat naderhand door de regering aan het artikel geen uitleg kan worden gegeven strijdig met de bedoeling van hen die er voor stemden.

»Zal de Eerste Kamer de wet aannemen, of het ministerie eene dienst bewijzen door haar af te stemmen?

»De Eerste Kamer heeft thans de zeldzame gelegenheid het land te redden uit een rampzaligen staat, waar een onbekwaam ministerie het heen voert; — om zich zelve — bij de natie een vasten voet te verwerven; — en te toonen dat zij, verheven boven hartstogt en verblinding, inderdaad een bolwerk is voor de rust, voor het welzijn van het land.

»Zal zij die gelegenheid laten voorbijgaan, en eene wet aannemen die »naar het oordeel van deskundigen"

»*verbittert*,

»*teleurstelt*,

»*bezorgdheid wekt*,

»van de oorspronkelijke voordragt geheel is *afgeweken*;

»en door zoo velen, ook van hen die er vóór stemden, *niet noodig* wordt geacht?"

Men doet ons mededeeling van het volgende adres, te Nistelroode onderteekend:

» *Aan de Eerste Kamer der Staten-Generaal.*

»Edelmogende Heeren!

»De ondergeteekenden, alle R. K. inwoners van Nistelroode, provincie Noord-Brabant, hebben tot hun diepste leedwezen vernomen, dat het voor hen grievend wetsontwerp op de kerkgenootschappen door de Tweede Kamer is aangenomen. Doch aan U, mijne Heeren, is het gegeven, nog te verhinderen, dat hun heiligste *regt gekrenkt*, hunne dierbaarste *vrijheid*, *bij de Grondwet verzekerd*, *worde verkort*. En welke hoop mogen zij deswegens niet koesteren! immers zij weten, hoe verre Gij, mijne Heeren boven de kunstmatig opgewekte volksdriften zijt verheven, waaraan Gij ook geenzins eene roeping te danken hebt, hoe Gij van alle vooroordeelen bevrijd, met een helder oog de gevolgen voor het dierbaar vaderland zult te gemoet zien, welke dit ontwerp, wet geworden, noodzakelijk na zich slepen moet.

»Met vertrouwen komen zij u derhalve smeeken, dat Gij aan dit ontwerp (zoo als het verdient) eenparig Uwe stem zult ontzeggen. »'t Welk doende enz."

Wij vernemen dat het adres, door Hunne Hoog-Eerw. de Aartsbisschop en de Bisschoppen aan de Eerste Kamer toegezonden, de verwachting uitspreekt, dat zij *in hare regtvaardigheid*, de aanhangige wets-voordragt, niet bekrachtigen moge.

Eene petitie door ruim 100 dienstdoende geestelijken in Noord-Brabant onderteekend, is insgelijks dezer dagen aan de Eerste Kamer toegezonden. Onverwijld zal deze door andere gevolgd worden. Uit het Dekanaat Weert, is een adres geëxpediëerd, voorzien van de naamteekeningen van 40 geestelijken.

Dezelfde personen, welke het gisteren vermelde adres aan de Eerste Kamer, te Arnhem onderteekend hebben, hebben ook het door ons medegedeelde adres aan Z. M. den Koning, van hunne naamteekening voorzien.

Petitionnement.

Wij vernemen dat heden verzonden zijn adressen aan de Eerste Kamer der Staten-Generaal, gelijkluidend met dat, medegedeeld in ons Nommer 1928.

Uit Hanwerts, Midwoud, Benningbroek en Nibbixwoud	met	116	naamteekeningen
» Herwen en Aerdt	»	51	»
» Pijnacker		60	»
» Barlanderveen	»	31	»
» Bergen	»	81	»
» Oud-Beijerland	»	3	»
» St. Jansteen	»	126	»
» Westdorpe	»	46	»
» Weert	»	670	»
» Wervenhoofd	»	42	»
» Venhuizen	»	137	»
» Heemstede	»	67	»
» Maastricht	»	2200	»
» Echt	»	80	»

Wij deelen heden mede de gisteren reeds met een enkel woord besprokene cirkulaire van

»*Hoofdbestuurderen van de protestantsche vereeniging* Unitas, *aan hunne Nederlandsche geloofsgenooten.*

»Ruim tien jaren is het geleden, dat U de vestiging werd aangekondigd van onze Vereeniging, gevormd door Leden van de onderscheidene Gezindten der protestantsche kerk, één zijnde in liefde, door gehechtheid aan Gods Heilig woord en hoogschatting van de gezegende Hervorming. Sedert is in schier alle oorden van het Vaderland bekend geworden, dat die Vereeniging zich ten doel stelt de handhaving en ondersteuning der aangelegenheden van het Protestantismus in Nederland, en dat de middelen die zij daartoe wil bezigen, alle moeten dienen tot bevordering van geestelijk heil, om het even of er zedelijke invloed wordt gebruikt of wel gelden worden verstrekt, waar zulks, tot het bestaan van personen, huisgezinnen of gemeenten, en tot het aanleggen en schragen van nuttige inrigtingen of ondernemingen, vereischt is.

»Aan wie ons thans zou willen vragen of *Unitas*, in het doorgeloopen tijdperk, aan die roeping voldaan heeft, zouden wij de jaarlijks aan onze Leden uitgereikte Verslagen kunnen voorleggen, met de uitnoodiging om daar het antwoord te vernemen. Men zou er voorbeelden aantreffen van waakzaamheid voor de regten en belangen van Protestantsche gemeenten en personen; van ondersteuningen verleend, waar daaraan behoefte bestond; van zorg, die gedragen is voor de opvoeding en verpleging van een tal van kinderen, voor wier aanstaande belijdenis het gemis van Protestantsche vader of moeder, of van beide, gevaarlijk was; van steun, verleend aan personen voor wie het handelen volgens inspraak van het geweten een moeijelijk te vervullen pligt was; van scholen, die wij in stand hielden; van Protestantsche meesters in menig handwerk en bedrijf gehandhaafd, opdat de Protestantsche daglooner het brood mogt vinden in hunne dienst en niet bloot gesteld zijn aan den schadelijken invloed van die de Roomsche kerkleer volgen. Van nuttige geschriften ook die verspreid zijn, van doelmatige zamenkomsten, die zijn gehouden, zou men er menige proeve vinden.

»En al dat werk is gedaan uit het beginsel der liefde, en zonder ook de liefde te verloochenen ten aanzien van hen, die men bestrijden moest. Wij willen voortgaan op dien weg, en geenszins vertragen, maar verdubbelen in onzen ijver. De voornemens, zoo duidelijk door den Paus, in zijne bekende breve, geopenbaard, om ons land tot een wingewest van Rome te maken, wekken daartoe op. Hadden wij tot hiertoe, niet uitsluitend, maar toch grootendeels, onze zorgen veil voor den geloofsgenoot tegenover Rome, thans willen wij het Protestantismus handhaven door ons ook het lot aan te trekken van de Leden der Roomsche Kerk tegenover eene Geestelijkheid, die den dierbaren Bijbel hun onthoudt en een werktuigelijk vervullen van kerkelijke inzettingen maar al te veel gesteld heeft in de plaats eener Godsvereering in geest en in waarheid. Getuigen willen wij meer en meer zijn van onzen Heer, door het uitzenden van rondbrengers van den Bijbel en van Evangelisten te midden van de Roomschgezinde Landgenooten; en waar er, onder hen, genegen zijn om volledig onderrigt te ontvangen aangaande de heilige waarheden, die hun, in kinderlijken leeftijd, gebrekkig en onjuist, werden medegedeeld, zoo willen wij in die behoefte, met verstandig overleg, naar ons beste vermogen, te gemoet komen.

»In volkomene overeenstemming met de laatstgehouden Algemeene Vergadering onzer Vereeniging, geven wij deze uitbreiding aan ons werk. Nu ons voorstel daartoe is goedgekeurd, zullen wij al wat wij vermogen aanwenden, om het ten uitvoer te leggen. Zien wij anderen hetzelfde voetspoor inslaan, dit zal ons niet terughouden, maar wij zullen ons met hen trachten te verstaan. Pligtsbesef noopt ons, en zal gewis allen, die tot *Unitas* behooren, gunstig stemmen omtrent hetgeen wij willen verrigten. Met ons zal men inzien, dat er in Nederland niet enkel voor den geloofsgenoot is te arbeiden. Voor zich en de zijnen alleen te leven, is toch de roeping niet van hen, die Jezus willen volgen. Wij hebben tot hiertoe misschien te weinig gedacht aan de pligten, die wij te vervullen hebben jegens den Roomschen Landgenoot, die in onze Christelijke voorregten niet deelt. Geen ons bedreigende Pauselijke allocutie en breve, die, in weerwil van een zoogenaamd geregeld Bisschoppelijk bestuur, Nederland aan het toezigt der Propaganda onderworpen houdt, hadden er noodig moeten zijn, om ons daaraan te herinneren. Maar die pligten dan nu ook niet langer uit het oog verloren! Vaak zien de Roomschen naar ons op, wanneer het vergankelijke brood des aardschen levens hun ontbreekt, en dan stellen wij hen niet te leur. Dat is steeds bij watersnood en misgewas gebleken. En zou het dan niet gebrek aan ingenomenheid met onze hoogere zegeningen doen kennen, wanneer wij hun niet te gemoet wilden komen, ja hen opzoeken en bij hen aanbieden, om ook daarvan hun mede te deelen? — Voorzeker dat ook niet onze roeping als Evangelische Christenen vereenigd in een protestantsch Genootschap?

»Welnu, met het voornemen om aan die roeping te beantwoorden bezield, rigten wij den blik tot u, Geloofsgenooten! Wij hopen op den zegen van God, weest Gij nu de werktuigen in Zijne hand. Wij willen arbeiden in het uitzenden en besturen van Evangelieboden; geeft Gij ons de middelen om in hun onderhoud te voorzien. Van ruimen omvang is de nieuwe werkkring, welken wij plaatsen nevens dien, binnen welken wij ons tot hiertoe meer bepaaldelijk bewogen. Voor beide hebben wij behoefte aan onbekrompene deelneming in *Unitas*. Wie zich nog niet aan Haar verbond, blijve niet langer achter. Wie tot hiertoe slechts Contribuant der Vereeniging was, verhooge zijne jaarlijksche bijdrage of trede toe tot het Lidmaatschap. Wie Lid of Donatrice was, zorge voor het blijvend bestaan van *Unitas* door het nemen van aandeeelen in Haar fonds. Hoe dit te doen is, zal u blijken door kennisneming van de bijgaande, ter invulling, voorgelegde verbindtenis.

»U geldt dit woord in het bijzonder, Nederlandsche Vrouwen! Het moet wel wezen, dat ons streven U nog niet genoeg is bekend gemaakt; want vele onder U onthielden ons hare hulp, en aan Godsdienstzin en Christelijken geloofsijver ontbreekt het U toch niet. U en alle Geloofsgenooten, van allen rang en stand, roepen wij op tot ruime deelneming aan ons werk.

»Wanneer zoo Uwe medewerking, zoowel als Uwe belangstelling en voorbede, onze, met de beste bedoelingen, aangevangen en onverdroten voortgezette werkzaamheden schragen mag; wanneer wij zoo te zamen bijdragen tot behoud van de zege, door de vaderen behaald, en wanneer daarbij Gods Heilige Geest magtig in uwe en onze harten werkt, — alsdan moge de Paus van Rome vrijelijk ons land, als eene Roomsche Provincie, beoogen in te lijven in zijn gebied, en zijne Bisschoppen opdragen daartoe alle pogingen aan te wenden, Nederland zal dan geheel ontvallen aan zijne Heerschappij en het volk staande blijven in de vrijheid, waarmede het van de dienstbaarheid van Rome is vrijgemaakt in de dagen der gezegende Hervorming.

»Dat geve de Almagtige!

»*'s Gravenhage*, Julij 1853.

»E. W. van Dam van Isselt, *Voorzitter*.
»S. A. van Hoogstraten, *Secretaris*.
»C. H. T. Baron Nahuis, *Penningmeester*.
»Dr. H. P. Timmers Verhoeven,
»Jhr. Mr. W. M. de Brauw.
[illegible]
»H. L. Oort.
»Ch. G. Montijn.
»Mr. J. H. van Boelens.
»Jhr. H. B. W. de Jonge van Zwijnsbergen.
»Mr. G. Schimmelpenninck Jz.
»J. F. Broms.
»Mr. F. K. A. Pfitsch.
»C. Hoekwater.
»Dr. B. ter Haar."

Eene enkele aanmerking nog naar aanleiding van het voorgaande.

Het doel van *Unitas*, en de middelen welke zij ter bereiking van dat doel aanwendt, zijn dikwijls genoeg besproken. Wij stippen slechts aan, naar aanleiding van den aanhef der cirkulaire, dat men thans niet meer de onbeschaamdheid heeft te schrijven als voorheen: *Unitas* wil de aangelegenheden van het Protestantismus in Nederland handhaven en ondersteunen *door de aanwending van* stoffelijke kracht. Men doet nog wel hetzelfde; men schaamt zich echter er openlijk voor uit te komen. 't Strekt ten bewijze dat men zelf bewust is een onwaardig bedrijf te plegen.

De opsomming van wat *Unitas* alreeds verrigt heeft, worde stilzwijgend voorbij gegaan. Wij zouden anders een pendantje kunnen uitleveren van de schets door hare hoofdbestuurderen gegeven, om van te huiveren. Wat zegt men intusschen van dezen enkelen penseelstreek: De protestantsche daglooner moge bij den protestantschen meester brood vinde, »opdat hij niet bloot gesteld zij aan den schadelijken invloed van hen die de Roomsche kerkleer belijden?" In die eene penseelstreek verraadt *Unitas* haar ganschen toeleg. Daar zij wantrouwen gezaaid tegen de Katholieken, men zij afkeerig van hen, men drijve den weerzin tegen hen zoo ver, dat men niet eens bij hen zijn brood wille verdienen! Door zulk een boosaardig drijven wordt veel verklaard van wat voor en na ter onzer kennis komt en dat aan 't ongelooflijke grenst. Eene katholieke vrouw van stand, bij wilde onlangs aan eene hulpbehoevende protestantsche eene aalmoes reiken. De laatste trok hare hand terug en snaauwde der Katholieke tegen: »Neen, mensche, niets van u, van u niets! Liever sterf ik van honger!" Onder het storten van bittere tranen over een zoo fellen haat werd dit aan den steller dezer regelen verzekerd, door haar welke dit geval was overgekomen. Het kome voor God en voor de historie ter verantwoording van *Unitas* en de overige geheime genootschappen!

Op het aangehaalde volgt onmiddellijk in de cirku-

laire dat *Unitas* handelt »uit beginsel van liefde." 't Is afschuwelijk!

Dat de logen in de cirkulaire gehandhaafd en voortgeplant wordt: dat de Paus Nederland »tot een wingewest van Rome" wil maken, spreekt van zelf en is zoo overeenkomstig den aard van *Unitas*, dat het ons zou verwonderd hebben wanneer het anders ware geweest.

De eigenlijke zaak, welke voornamelijk in de cirkulaire behandeld wordt, hebben wij gisteren reeds eenigermate toegelicht. Het geldt, gelijk men weet, het uitzenden van Evangelisten — zoo noemt men die politieke agenten — onder de Katholieken. Aan het vroeger gezegde zij intusschen nog een enkel woord toegevoegd. De heer Groen is de eerste geweest om den toestand der protestantsche kerk van Nederland kort en krachtig te karakterizeeren. Haren toestand noemde hij een toestand van »grenzenlooze verwarring." Niemand heeft hem weersproken, veel minder wederlegd. Nu heeft zich, *nota bene*: sinds April, in eens het liefderijk gemoed der protestantsche zoogenaamde ijveraars gekeerd naar de Katholieken heen, en met kracht en geweld, en 't koste wat het wille, moeten die alle nu in eens tot de protestantsche kerk bekeerd worden. Te dien einde heet het dat Ds. Barger en de heeren Elout en Groen eene Vereeniging tot stand brengen, dat al de dominé's van de *Morgenster*, met den vorigen dominé de Keizer aan hun hoofd, eene soortgelijke inrigting vestigen, en dat *Unitas* zijne beste pogingen zal aanwenden. Het lijdt geen twijfel, of nog meerdere bekeerings-instellingen zullen weldra, met de opgenoemde, hare *manœuvres* aanvangen. Verkondigen zij alle dezelfde leer? — Hoe kan men het nog vragen! — Maar wie heeft dan de Waarheid? — Ja, daarover juist zijn de heeren het onderling niet eens, zoo weinig eens, dat op dat terrein zij zich onderling verscheuren, dat er de lappen afvliegen! — Maar aan welke Evangelie-uitleggers kan dan door den Katholiek, die er zoo innig van doordrongen is, dat de Waarheid één is en maar één wezen kan, waarde gehecht worden? En ware het derhalve niet verstandiger, dat de heeren het eerst onderling zochten eens te worden, dat zij eerst er gezamenlijk naar streefden een einde te maken aan den staat van »grenzenlooze verwarring," waarin zij zelven zeggen te verkeeren, voor dat zij de handen sloegen aan het bekeeringswerk der Katholieken? — Daarnaar kunnen wij niet wachten, zegt *Unitas*, en het is nog al opregt van haar gesproken; wij hebben niet de pretentie de Waarheid te brengen, maar wij komen met geld en wij bekeeren met geld! Brave, argelooze *Unitas*!

Onder de onderteekenaars der cirkulaire komen, naast de dominé's, eenige zeer aanzienlijke en hooggeplaatste mannen voor: een lid van de Eerste Kamer, twee leden van de Tweede Kamer, een lid van de Rekenkamer, de *chef* van het militaire huis des Konings, een paar leden van den Gemeenteraad der Hoofdstad, een van welke tevens prezident is der Vereeniging, *Hulpbetoon aan eerlijke en vlijtige Armoede*, enz. enz. Zij verkondigen het beginsel en brengen het in praktijk, *uit pure liefde*, dat een protestantsch dagloner in gevaar verkeert, wanneer hij zijn brood verdient bij eenen katholieken meester. Nemen zij geene waardige plaats in te midden der aanzienlijke kollegiën, waarin zij zitting hebben?

»Ten allen tijde heeft de Kerk gestreden voor hare onafhankelijkheid, en door hare woorden en daden de leer in toepassing gebragt, welke de vermaarde bisschop van Cordua, Osius, aan Keizer Konstantijn te gemoet voerde, toen deze vorst, de Arianen te hulp komende, het voornemen openbaarde zich te mengen in het bestuur der Kerk: »Beeld u niet in ons bevelen te kunnen geven in alles wat kerkelijke zaken aangaat. God heeft aan u het Rijk toevertrouwd, maar de belangen der Kerk heeft Hij in onze handen gesteld."

In waarheid, niet aan het wereldlijk gezag heeft God zijn onmiddelijken bijstand beloofd, het Goddelijk voorregt van onfeilbaarheid is hem niet te beurt gevallen. In de handen van den Staat overgegeven zou de kerk blootgesteld wezen aan al de wisselingen der staatkunde, onderworpen aan de luimen der menschen, veroordeeld tot een onvermijdelijke ontbinding. Het is daarom dat de Kerk, als een gezag van hooger orde, als een geestelijk gezag, zich nooit kan vereenzelvigen met het wereldlijk gezag, met den Staat. Deze twee magten zijn onderscheiden: God en Caesar. Dit wil niet zeggen dat zij vijandig tegenover elkander staan; de Kerk werkt voor den Staat, hare kinderen wijzende op de gehoorzaamheid verschuldigd aan den Caesar, maar van zijn kant is dan ook de staat verpligt de Bruid van Jezus Christus te beschermen met zijn stoffelijk schild, voor het minst mag hij haar niet bemoeijelijken in het bestuur der zielen.

»In de provincien van den Boven-Rijn echter is de Staat in die verkeerde rigting gevallen en stelt hij zich voor het Episcopaat den voet dwars te zetten. De Aartsbisschop van Freiburg is hiertegen opgekomen in een merkwaardig protest, waarvan de strekking niets anders is dan de plegtige herhaling van het Apostolische woord tegen de oudste vervolgers der Kerk: *non possumus*, wij kunnen niet.

»Na eene korte inleiding drukt de waardige prelaat zich dus uit:

»De ondergeteekende veronderstelt gaarne, dat het Groothertogelijk bewind geenszins voornemens is aan de Katholieke Kerk de vrijheid te weigeren bij de memorie van 1851 gevraagd, eene vrijheid zonder welke zij als Kerk niet kan bestaan en hare zorgen niet kan aanwenden voor het heil der zielen. Met droefheid vraagt hij alsnu zich-zelven, waarom die verzoeken zelfs niet in overweging zijn genomen. Het is geen opwelling van vijandschap, 'twelk hem deze klacht doet uitspreken; door de wijze waarop het Groothertogelijk bewind zijne betrekkingen tot de Katholieke Kerk opvat, is hij genoodzaakt zich dus te verklaren. Volgens de vaste overtuiging van den ondergeteekende, moet men om die betrekkingen naar waarheid op te vatten, niet uitgaan van het standpunt der wijsgeerige regtstheorien over een abstrakten Staat en eene abstrakte Kerk; alleen stellige en historische feiten komen hier in aanmerking. De verzoeken door de Bissbhoppen gedaan zijn geen gunsten die zij vragen, zij gronden zich niet op overwegingen van nuttigheid, maar wel op het regt, en het is naar de beginselen van het regt dat de quæstie beslist moet worden."

»De Aartsbisschop toont vervolgens aan, dat het burgerlijk en staatkundig regt in Duitschland de vrijheid der Kerk heeft aangenomen, en hij bewijst uit de verschillende wetten en overeenkomsten die altijd geldend zijn, welke regten aan de Katholieke Kerk zijn gewaarborgd. Hij vervolgt:

»De Kerk geeft niet voor een Staat in den Staat uit te maken; overeenkomstig hare leerstellingen en haar wezen kan zij zulks niet willen; maar zij gelooft in haar regt te zijn, met te eischen dat de Staat niet uitmake een Kerk in de Kerk en dat onder voorwendsel van wettige regten uit te oefenen, hij zich niet aanmatige het regt om de Kerk te besturen en ze aan te tasten in haar wezen zelf. De ondergeteekende stemt gaarne toe dat men de verzoeken der Kerk zou kunnen opvatten in een ongunstigen zin, indien zij gebruik gemaakt hadde van oogenblikken, dat de maatschappij tot in hare grondvesten geschokt werd, om alsdan louter theoretische beginselen te doen gelden. Maar eene geschiedenis van vijftig jaren herwaarts toont ten duidelijkste aan, dat de Kerk niet getracht heeft te exploiteren de moeijelijke omstandigheden waarin de Staat kon gebragt worden, en het is thans niet te doen om loutere theoriën, maar om praktische zaken van het hoogste gewigt. De vraag is te weten of de leer en de grondslag der Kerk zullen gehandhaafd worden, of dat zij zullen moeten wijken voor een systeem van Kerkelijk regt, 't welk onder de geleerde protestanten is vastgesteld voor hunne kerk, en 't welk in den boezem van het protestantismus zelf, niet de algemeene goedkeuring heeft kunnen wegdragen. De Katholieke Kerk heeft in den Paus en de Bisschoppen haar eigen beheer, zij kan niet toestaan dat men er de hoofden van het wereldlijk gezag voor in de plaats stelt. Zij mogen overigens Katholiek zijn of niet, zij mogen te midden van zoo vele andere geloofsbelijdenissen over hunne Katholieke onderdanen sympatie en welwillendheid gevoelen of het tegendeel. De pligt van den ondergeteekende is derhalve, het groothertogelijk bewind dringend te smeeken deze zaken wel in overweging te willen nemen; zoo men ze onpartijdig onderzoekt, zal het niet moeijelijk vallen zich te overtuigen, dat de ondergeteekende niet anders kan handelen dan hij handelt, dat hij ophouden moet Bisschop te zijn in den zin en volgens de onveranderlijke wetten der Katholieke Kerk, of, zoo hij het in waarheid wil zijn, dat hij gehouden is de regten en de positie zijner Kerk te handhaven, in een woord, om te doen hetgeen hij gedaan heeft, en hetgeen met hem, al de Bisschoppen van den Bovenrijn hebben gedaan."

»Nadat de prelaat, zijne regten heeft uiteengezet en aangedrongen op de erkenning van die regten, en tevens nadrukkelijk heeft verklaard, dat hij in de uitoefening zijner pligten zich door geen willekeurig staatsgezag zal laten belemmeren, eindigt hij zijn betoog aldus:

»De ondergeteekende blijft nog altijd de hoop koesteren, dat de hooge regering van het Groothertogdom de regtmatigheid zijer klagten zal inzien, en zijne katholieke onderdanen in staat zal stellen, om de gehoorzaamheid, verschuldigd aan het wereldlijk gezag, te kunnen doen overeenstemmen met die, welke men verschuldigd is aan God, vertegenwoordigt door zijn Kerk. Het is geleid door deze hoop, dat hij in zoo vele bijzonderheden en met zoo veel naauwkeurigheid heeft gewezen op den grondslag van het regt en op den aard zijner vorderingen, die door de regtvaardigheid geleid worden, en die uit de Kerk zelve voortspruiten. Hij nadert dan nog eenmaal vol vertrouwen tot de hooge regering van het groothertogdom, plegtig verklarende, dat de Staatskerk, wier juk men de katholieke Kerk in het groothertogdom Baden wil opleggen met het goddelijk geloof en de goddelijke zamenstelling der Kerk; dat zij een wapentuig is, opgevat om de Kerk te verwoesten, en dat het hem alzoo onmogelijk is deze Staatskerk aan te nemen, als meesteresse en als regtsprekende, dat hij zulks niet verantwoorden kan, noch voor God noch voor zijn geweten. Hij vraagt dan nog eenmaal dat de katholieke Kerk regt geschiede, en dat de regering alle bevelschriften vernietige, die in strijd zijn met het geloof en de zamenstelling der Kerk." De groothertogelijke regering ziet in dit verzoek niet een daad van opstand tegen haar, maar wel het teeken van eene hoogere zending der Kerk, of voor het minst, een teeken van het geloof aan eene goddelijke instelling en zending der Kerk.

»Het is vertroostend te zien dat het land, 't welk het meest gebukt gaat onder den last der onverschilligheid en ten prooi is aan allerlei kuiperijen van het protestantismus, de schouwplaats is geworden van de heiligste der worstelingen die sedert de Keulsche zaken in Duitschland zich heeft geopenbaard. Men weet van wat heilzamen invloed voor Pruissen de vervolgingen geweest zijn door den Aartsbisschop van Keulen met zoo veel heldenmoed gedragen. Het zij de regering van het groothertogdom Baden zich verwarren zal in den doolhof der vervolgingen, hetzij ze rechtvaardig wil wezen ook omtrent de Katholieken, 't is al om 't even, de overwinning zal ten slotte voor de Kerk wezen."

STATEN-GENERAAL.

EERSTE KAMER.

Zitting van Dingsdag 6 September.

In deze zitting is het wetsontwerp tot sluiting van het kanaal van St. Andries, nadat daarover door den minister van Binnenlandsche Zaken en de heeren van Dam van Isselt, van Sasse van Ysselt, van Swinderen, Lotsij, van Wessem en Regout het woord was gevoerd, met 27 tegen 10 stemmen aangenomen.

Tegen hebben gestemd de heeren: van Lidth de Jeude, van der Oudermeulen, Blankenheijm, Beerenbroek, van Swinderen, van Dam van Isselt, van Wessem, van Weel, van Rhemen van Rhemenshuizen en van Aylva van Pallandt.

Het wetsontwerp tot duurzame regeling van het beheer der gelden wegens verstrekkingen is met 28 tegen 9 stemmen aangenomen, nadat aan de beraadslagingen daarover was deel genomen door den minister van Oorlog, en de heeren van Swinderen, Cost Jordens en van Rijckevorsel.

Tegen hebben gestemd de heeren: van Swinderen, van Bleck Vollenhoven, de Sitter, Cost Jordens, van Rijckevorsel, de Bruijn, van Andringa de Kempenaer, van der Lek de Clercq en van Eijsinga.

Nadat de minister van Finantien en de heeren van Andringa de Kempenaer, van Rijckevorsel en Regout over het wetsontwerp tot wijziging van het tarief van in- en uitgaande regten gesproken hadden, is die wets-voordragt met algemeene stemmen aangenomen.

In deze zitting zijn ingekomen twee en dertig adressen houdende bezwaren tegen het aanhangige wets-ontwerp betrekkelijk de regeling van het toezigt op de onderscheidene kerkgenootschappen, en vijftien verzoekschriften tot ondersteuning dier wets-voordragt.

De Kommissie voor de Verzoekschriften heeft omtrent een aantal petitien bij de Kamer tegen het laatstvermelde wetsvoorstel ingekomen, verslagen uitgebragt, met welker konklusie, strekkende om de adressen ter griffie te deponeren, de Kamer zich achtereenvolgens heeft vereenigd.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, 6 September. De *Moniteur* verklaart dat bij de regering het voornemen niet bestaat tot het doen aankoopen van granen. De vrije invoering die onlangs verordend is, wordt als een maatregel beschouwd, die voldoende zal zijn, om te voorzien in de behoeften, en daarenboven bestaat er gegronde hoop dat de oogst niet zal tegen vallen. Niet alleen zijn de regten op het vervoer van granen te water opgeheven, maar ook langs de spoortreinen zijn de tarieven verminderd.

— Het *Journal des Débats* behelst een resumé van de nota, die de Porte aan de vertegenwoordigers der vier mogendheden heeft gezonden. Na zich daarin beklaagd te hebben over de onverschilligheid van Europa, verklaart de Divan, dat de gevraagde wijzigingen in de Weener voorstellen eene stellige voorwaarde zijn voor hunne aanneming door Turkije. Die wijzigingen worden gevraagd als eene vergoeding voor de opofferingen, die Turkije zich moest getroosten, terwijl zij ook tot waarborg kunnen strekken tegen de mogelijke gevolgtrekkingen, die uit de onvoorwaardelijke aanneming der voorstellen zouden kunnen getrokken worden. — Het blad gelooft, dat het antwoord van Keizer Nikolaas morgen te Berlijn en overmorgen te Parijs bekend zal zijn.

— Volgens den *Constitutionnel* heeft Lord Redcliffe verzocht, om van zijn post teruggeroepen te worden.

ENGELAND.

LONDEN, 5 Sept. Men berekent dat de verschepingen van zilver naar China en Indië en de verzendingen van goud naar Alexandrië tot het aankoopen van graan, die den 4den dezer met den *Indus* plaats vinden, te zamen £ 350,000 uitmaken.

— Men schrijft uit Liverpool van den 1 dezer. Elf uitgewekenen hebben zich alhier ingescheept voor Amerika. Vijf hunner zijn uit Italie afkomstig en hebben hun jongste verblijf in Servië gehouden.

— Twee jonge Chineezen behoorende tot een aanzienlijke christelijke familie uit de provincie Chil He zijn

met een Engelsch schip te Londen aangekomen. Zij begeven zich naar Frankrijk om er in de theologie te studeren. Zij zijn tegenwoordig geweest bij de inneming van Nanking en hebben kort na de vermeestering dier stad het land verlaten.

DUITSCHLAND.

KEULEN, 5 September. Men verzekert dat de gezant van Rusland te Frankfort, betuigt heeft, dat de Czaar de wijzigingen vervat in de Oostenrijksche nota zou aannemen, vermits zij van weinig beteekenis zijn en geen invloed uitoefenen op het wezen der bepalingen.

WEENEN, 30 Augustus. De luit. ter zee, 1 kl., die het bevel voerde over de brik *Hussard* tijdens het voorgevallene met den uitgewekenen Costa is tot hooger rang bevorderd, en tot kommandant van de korvet *Juao* benoemd. Het gedrag van dien officier is dus door zijn gouvernement ten volle gebillijkt.

STADSNIEUWS.

In de 220ste Staats-Loterij zijn in de 2e Klasse bij de 2e Trekking prijzen van *f* 1000 of daarboven te beurt gevallen aan Nº 16260 *f* 20,000, Nº 9235 en 2040 ieder *f* 1000. — 3e Trekking: Nº 13083 *f* 5000, Nº 8381 *f* 1250, Nº 8303, 9619 en 10935 ieder *f* 1000

BURGERLIJKE STAND.

AMSTERDAM, 7 September.

BEVALLEN (4 Sept.): M. C. van den Bergh, geb. de Bruijn, Z.
OVERLEDEN (4 Sept.): J. B. Reitz, 57 j. - A. O. de Castro Jr., 59 j. — (5 Sept): M. C. Pfeiffer, wed. H. van Vrij Aldenhoven, 86 j.

Wisselkoers.

Parijs	2/m.	*f* 56⅛	Livorno	2/m.	*f* 39⅜
»	zigt	» 56½	Napels	»	» 81½
Bordeaux	2/m.	» 55⅞	Petersburg	»	» 1.88
»	½/m.	» 56⅛	Weenen	6/w.	» 32⅛
Madrid	3/m.	» 245	Augsburg	»	» 35⅜
Cadix	»	» 245	Frankfort	»	» 99
Seville	»	» 242	Hamburg	2/m.	» 35 3/16
Bilbao	»	» 243	»	zigt	» 35½
Lissabon	»	» 41½	Londen	2/m.	» 11,67½
Porto	»	» 41½	»	zigt	» 11,75
Genua	2/m.	» 46¾	Rotterdam	»	⅛

PRIJS-COURANT DER EFFECTEN.

		6 SEPT. gebl.	7 SEPT.		gebl.
NEDERL., Werkel. Sch. à 2½ pCt.		63 3/16	63 3/16 a	63 5/16	63 3/16
Dito Dito	3 »	76⅛	76½		
Dito Dito	4 »	95⅝	95 5/16	95½	95⅜
O. I. Leening 1844	4 »		95⅜		
Amortis. Syndic.	3½ »	94½			
Handel-Maatschappij	4½ »	129¾			
Aand. Rijn-Spoorweg	» »				
Aand. Holl. S. M.					
Obligatien	» »	101½			
BELGIË, Obligatien 1844	» »				
Certif. bij de Belg. Bank.	2½ »				
Dito bij Rotsch. en Volksv.	» »	52 13/16	52⅝		
FRANKRIJK, Obligatien	3 »				
SPANJE Nieuwe	1 »	23 1/16	22 15/16	23	
Dito	3 »		47½		
Dito Binnenl. à 6/m.	» »	43 3/16	43	43⅛	43
Coup. Bewijzen.		6 7/16	6 5/16		
Amortisable Schuld	»				
PORTUGAL te Londen	5 »	40⅜	40 3/16	40¼	
Dito uitgestelde	»	18			
RUSL. bij *Hope* 1798 en 1816	5 »	109	108⅞	109	
Dito Dito 1828 en 1829	» »	108⅛			
Cert. bij dº. 1831 en 1833	» »				
Dito	4½ »				
Dito bij *Hope*	4 »		93½		
Dito bij *Stieglitz* en Cº.	» »	92½	92¼		
Dito bij id. 5de Serie	4 »				
Cert. te Hamburg	5 »	104⅜			
Inschrijving in Assignat.	6 »	74⅝			
Cert. van dito	» »	75 7/16			
POLEN, Certifikaten	4 »	86 9/16	86 15/16		
Dito Aand. à fl. 500					
Dito met Lot. » 300					
AMERIKA, Bank-Actiën		4 7/16			
PRUISSEN, Aand. met Lot. R. 50 *f*					
OOSTENRIJK, Metalliek	5 pCt.	82 7/16	81 13/16	82 3/16	
Dito 1852	» »	82 1/16			
Dito 1847	2½ »	42 1/16	42 7/16		
Dito 1851	2½ »	42⅜	42 7/16		
Dito 1849	5 »	95⅛	95	95⅛	
Nat. Bank bij *Goll en Cº.*	» »				
Dito	4 »	71	71		
Letter B	5 »	95⅛	95	95⅛	
Aand. met Loting fl. 500	*f*				
Nieuwe dito » 250	»				
NAPELS, Cert. Londen	5 pCt.				
BRAZILIE te Londen	5 »	98½	98⅜		
Dito Leening 1843					
PERU					
MEXICO Nieuwe					
VENEZUELA à £ 100					
GRENADA à £ 100	2 »	[illegible]			
Dito Uitgestelde		9[illegible]			
ECUADOR à £ 100					

Mexico onbepaalde 25½.

De markt blijft met verkooporders over het geheel hare achteruitgaande beweging vervolgen.

Koers van het Geld: Beleening 2½ pCt., Prolongatie 2½ pCt. Diskonto 2 pCt.

BUITENLANDSCHE BEURZEN.

ANTWERPEN, 6 Sept. Belg. leen. 2½ pc. 56, 1840/1842 4½ pc. 98; 1852, —; Spanje 1—3 pc. 22⅝; Binnenl. 3 pc. 43 3/16; Romeinen 5 pc. 96; Oostenrijk Metalliek 5 pc. 86.

PARIJS, 6 Sept. Fransche 3 pCt. 78.90; 4½ pCt. 104.90; Spanje 3 pCt. Binnenl. 42¼; id. 1 pCt. —; Russen 4½ pCt. 99½; Met. 5 pCt. —.

LONDEN, 6 Sept. Cons. kont. 97⅛ a —; op tijd 97⅛ a —; Braz. 101 a 102; 1829/39 101 a 102; 1852 98½ a 99; Den. 3 pc. 83 a 85; 5 pc. 104 a 106; Ecuad. 5 a 5½; Gren. 22½ a 23½; Uitgest. 9½ a 10; Mexiko Nieuwe 26½ a —; Peru 4½ pc. N. — a —; Uitgest. — a —; Rusl. 1822 5 pc. 116 a 118; (N.) 4½ pc. 101½ a 102; Portugal 5 pc. — a —; 4 pc. 44½ a 44¾; 3 pc. — a —; Spanje 1 pc. 23½ a 23¾; 3 pc. 47½ a 47¾; Coup. cert. 6¼ a 6¾; Passive 5¼ a 5½; Holl. 2½ pc. 64½ a 65; id. 4 pc. 99 a —; Venez. 37 a 39; Uitg. 16 a 17; Wissel op Amsterdam *f* 11.16½; Grieken 1824 — a —; 1825 —.

WEENEN, 6 Sept. Met. 5 pc. 94; Bank-Aktien 1382; Wissel op Londen 10.42; Zilver 9.

BERLIJN, 5 Sept. Schuldbr. 3½ pc. 92⅜; Loten —; Rusl. Stiegl. 4 pc. 98; Pools. 4 pc. 91; Loten fl. 500 92; Oost. Met. 5 pc. 88¼; Amsterdam zigt 142 id. 2/m. 141⅜.

HAMBURG, 5 Sept. Rusl. Cert. 104¼; Oostenrijk Met. 5 pc. 93½; Spanje 1—3 pc. 21½; Binnenl. 3 pCt. 40⅛.

FRANKFORT, 6 Sept. Met. 5 pCt. 85⅞; W. Bank-Aktiën 1525; W. Loten fl. 250, 127; Spanje 1 pCt. 23¼, id. 3 pCt. 43⅛; Wissel op Weenen 109¼.

HANDELSBERIGTEN.

AMSTERDAM, 7 September.

GRAANMARKT.

Heden alleen verkocht van Garst: 106 ℔ jar. Old. Winter *f* 194.

De overige Granen zonder handel.

Tegen Vrijdag zijn in veiling aangeslagen circa 170 Lt. Donau Rogge 117/118 a 123 ℔, ruim 200 Lt. Odessa Rogge 113 a 116 ℔, circa 30 Lt. Rostocker Tarwe 128 ℔, ca. 24 Lt. Sandomir Tarwe 118/119 ℔, ca. 13 Lt. Pools. dito 123/124 ℔.

Koolzaad. Ruls op 9 Vat. 72 ℒ. Op 9 vaten Olie in Oct. ek. 74; Nov. 74½; April 75 ℒ. *Lijnzaad* een doen: 113/14 ℔ Odessa *f* 335. *Raapolie* op 6/w. *f* 40, Vliegend *f* 39½, 9, 1º. Oct. *f* 39¼; Nov. 40¼; Dec. *f* 40¼, ¼; Mei *f* 40½. *Lijnolie* op 6/w. *f* 32½; Vliegend *f* 31¾; 1º. Oct. *f* 31¼; *Hennepolie* op 6/w. *f* 39½. *Raapkoeken* per 1040 st. *f* 82, 86. *Lijnkoeken* per 104 st. *f* 11, 13½.

ROTTERDAM, 6 Sept. Tarwe 162/2 ℔ nieuwe Hoogl. Kleefsche (1853) *f* 440; 160/2 ℔ nieuwe Bovenl. Rie *f* 420.

SCHIEDAM, 6 Sept. Rogge. Verkocht: ... Amsterdamsche *f* 275 1/m. — Moutwijn *f* 23,—; Jenever *f* 27,50; Amst. Proef *f* 28,75, per Ned. vat zonder fust, zonder belasting.

ANTWERPEN, 6 Sept. *Koffij.* Ferme markt. Gedaan 3000 balen St. Domingo.

Graanmarkt. Stille markt, niets bekend van eenig belang.

Honig. Gezocht. Gedaan 110 v. en 54 t. Havana tot willige prijzen.

Suiker. De verkoop is bekend van 2300 zak Manilla.

LONDEN, 5 Sept. *Suiker.* Schoon eenige veilingen van vreemde Suikers zijn aangekondigd blijft het artikel willig tot stijve prijzen. Zeilende ladingen veel gevraagd. Gedaan 3100 zak zeilende bruine Paraiba tot 19 s., 455 kisten bruine Bahia tot 19 s., 2900 zak witte Bahia tot 23 s. en bruine tot 19 s. 3 d. voor eene naburige haven, 1500 kist Havana Nº 12½ tot 22 s. 9 d. en 1200 kisten id. Nº 10 tot 22 s. *Geraffineerd.* Gestampte veel gevraagd voor exportatie tot stijve prijzen.

Koffij. Ceylan Plantage levendige vraag en tot vorige prijzen gehouden; geklenrde soorten iets hooger en minder voorraad. Ceylan Naiif ferm en eenige koopers, voor goede ord. 47 s. 6 d. tot 48 s.; van andere soorten worden de prijzen ferm gehouden en zijn gevraagd voor exportatie en konsumptie.

Rijst. Weinig vraag, maar de prijzen blijven ferm voor Oost-Ind. soorten en Cleaned.

Katoen. De vraag vermeerdert niet, de houders nemen geene mindere prijzen aan.

Talk. Ferm; 51 s. in loco en leverbaar.

Graanmarkt. Van Engelsche Tarwe heden meer voorraad dan Maandag; de door het fransch genomen maatregelen, hebben de operaties voor dat land belemmerd, daar de vraag er voor heeft opgehouden, en schoon men den prijs van Maandag zou hebben aangenomen, niets is verkocht geworden dan hetgeen zich bij de behoefte der molenaars bepaalde. Niets belangrijks gedaan in Tarwe- en vreemd Meel. Gerst iets hooger.

LIVERPOOL, 5 Sept. *Katoen.* Stille markt. Verkocht 5000 balen zonder prijsverandering.

SCHEEPSTIJDINGEN.

UITGEZEILD:

TEXEL, 6 Sept. F. Malti, Rosa, Malta.

RIVIER-VAART.

AMSTERDAM, 7 September in lading naar:

Keulen	H. Kalfs, Colln Nº. 17.
»	H. Hoogewegh, de Hoop.
Ludwigshaven	J. B. Henlein, Delphin.
Urdingen & Ruhort	W. van Beurden, Union.
Manheim	J. Dorsenbach, Jacob.

AMSTERDAM, 5 Sept. vertrokken:

Keulen G. Elbers, Dankbaarheid.

ARNHEM 6 Sept. 1 el 73 duim.

ADVERTENTIEN.

(3245) Heden overleed na een langdurend lijden en voorzien te zijn geweest van de H. H. Sacramenten der stervenden, de Zeer Eerwaarde Heer MATHIAS VAN GROOTWEEDE, R. K. Pr. en Pastoor alhier, in den ouderdom van ruim 54 jaren.

CABAUW, E. DE JONG
den 4 Sept. 1853. Pastoor te Schoonhoven,
Executeur Testamentair.

(3244) Heden overleed in den ouderdom van ruim 51 jaren, onze waarde Broeder en Behuwdbroeder JOHANNES VELTHUYSEN, na vroegtijdig voorzien te zijn geweest van de H. H. Sacramenten onzer Moeder de H. Kerk.

LAAREN, Uit aller naam,
4 September 1853. W. C. VELTHUYSEN.

Te Huur,

Om tegen Junij e. k. te aanvaarden:

Een NET HUIS, voorzien van 4 BENEDENVERTREKKEN, ruime ZOLDER en TUIN, gelegen op het schoonste der volkrijke en aan de Zuid Willemsvaart gelegene gemeente Veghel, P. N. Voor *f* 75. Franco te bevragen bij J. H. RIJKEN aldaar. (3...)

(3247) In eene sedert jaren gevestigde wellbekende FABRIEK en WINKELZAAK, waar geen Opvolger is, wenschte men een geschikt JONG MENSCH met eenig kapitaal, ten einde zich in die zaak te bekwamen en later over te nemen. Adres lett. B. bij G... VERHOEVEN, Boekhandelaren te 's Bosch, *franco*.

ONDERWIJS.

Op eene R. K. KOSTSCHOOL vraagt men zoodra mogelijk, een R. K. SECONDANT in staat om de *Fransche Taal* op eene voldoende wijze te onderwijzen, tegen een honorarium van *f* 150, benevens *kost*, *inwoning*, *wasschen* en *naaijen*. Men wende zich vrachtvrij, onder de letters P. R., aan J. HERMENS, Boekhandelaar te *Breda*.

Belangrijk Berigt,

VOOR

R. K. SEMINARIEN, COLLEGIEN, PENSIONNATEN, ENZ.

voor *f* 6.— in plaats van *f* 15,90.

J. L. ARKESTEYN EN ZOON, te 's Hertogenbosch, zullen van heden af, tot den uitersten geringen prijs van *f* 6.— leveren, terwijl zij bij getallen nog meer voordeelen zullen verleenen:

G. F. WIEDEMANN,

Handboek der Algemeene Wereldgeschiedenis.

4 zware Deelen, in 8 lijvige Afleveringen, bevattende te zamen ruim 165 vellen compressen druk in gr. 12mo of 24 bladzijden per vel.

Het oorspronkelijke dezer *Algemeene Geschiedenis*, dat in *Duitschland* met regt voor *klassiek* wordt gehouden, en waarvan de hierbij aangebodene Nederduitsche vertaling, met een aantal hoogst belangrijke aanteekeningen door den kundigen Vertaler verrijkt is, kan ook ker het volledigste en bruikbaarste *Handboek der Algemeene Geschiedenis* genoemd worden, dat er voor Katholieken in het Nederduitsch bestaat; het is algemeen te gunstig bekend dan dat hierbij eene verdere aanbeveling zoude noodig zijn.

verder:

voor *f* 3.— in plaats van *f* 7.—

G. F. WIEDEMANN, *Geschiedenis der Fransche Omwenteling*, in het laatst der vorige eeuw, benevens de *Geschiedenis van het Fransche Keizerrijk* onder NAPOLEON I, 3 Deelen in gr. 8vo, bevattende te zamen 70 vellen druks.

Het tijdvak der Geschiedenis in deze beide werken op eene meesterlijke wijze behandeld, is te naauw met de groote gebeurtenissen van onzen leeftijd verbonden, dan dat de Uitgevers niet zouden mogen verwachten, dat deze voordeelige aanbieding aan zulken beoefenaars der oorzaken en gevolgen van omwentelingen en hevige schokken in het Staatsbestuur van de volksbetrekkingen hoogst welkom zal zijn.

De Deelen of Afleveringen ter completering zullen ... worden ... boven staande prijs ... worden.

Te Amsterdam bij C. L. VAN LANGENHUYSEN, Drukker en Uitgever.